

דמי שיינתו לְעֵד על התבל

אנתולוגיה קטנה של שירי המלחמה הגדולה, 1914–1918

מהרגע שהתחלנו לתכנן את הגיליון הראשון של 2014 היה לנו ברור שציון מאה שנה לתחילתה של מלחמת העולם הראשונה אינו משהו שנוכל לוותר עליו. המלחמה הזאת, שאיש לא באמת רצה בה ואיש לא הצליח למנוע את ההידרדרות אליה, ששינתה לחלוטין את המפה, פירקה אימפריות, העלתה על נס מדינות לאום, הובילה למהפכה הרוסית ולמלחמת העולם השנייה, ובעיקר חיסלה הרבה מאוד אנשים, חוללה מהפך גם בספרות ובאמנות.

אמנם, מה שאנו מכנים בשם "אוונגרד", או "מודרניזם", הופיע שנים אחדות קודם לפרוץ המלחמה, אך תוצאותיה ההרסניות, שהכניסו יוצרים וצרכני אמנות רבים להלם קרב תמידי, אפשרו להם להתייחס מההיסטוריה עד כדי זניחת הסיפור הליניארי הקלאסי של המאה הקודמת, שלא היה יכול יותר ללוות את המציאות. קצרה היריעה מלנסות לתמצת כאן את סיפורה של אותה אמנות שקמה לאחר המלחמה; הוא סופר פעמים רבות ומזוויות שונות. נאמר רק שאנו ממשיכים לחיות וליצור בתוכה עד היום – כפי שאנו מתמודדים עד היום עם תוצאותיה של אותה מלחמה במציאות.

בחרנו לפרסם במבחר זה שירים שנכתבו במהלך המלחמה או זמן קצר אחריה על ידי משוררים שונים שכתבו בחמש שפות שונות (גרמנית, צרפתית, איטלקית, אנגלית ורוסית). משוררים אלה מייצגים את הזרמים הספרותיים החשובים שהתהוו באותה עת בארצותיהם; אך מעניין מכך הוא מבחן היחס למלחמה שהצבנו לפניהם. מיוצגים כאן הרומנטיזציה האופיינית לימי המלחמה הראשונים, ההתלהבות ממלאכת המלחמה, הראויה ל"גברים אמיתיים", הייאוש מהקטל הבלתי נגמר, ההתפכחות מאשליות, המבט הסאטירי, ההתנגדות העזה לאלימות, החמלה והכמיהה לחיים ולאהבה מבעד למסך המוות הסמיך. אפשר לראות בכך את כל שלבי ההתבגרות של אמני התקופה – ואם היום, בכאנו להגדיר את יחסנו לאלימות ולאי־צדק, אנו מתבגרים מהר יותר, על פי הסולם הזה, הרי שיש בכך חלק חשוב לאותם משוררים, שכמעט כולם היו באותה עת צעירים למדי. קצתם אף נותרו כאלה.

רבים מהשירים הכלולים במבחר רואים אור לראשונה בעברית, ומרביתם תורגמו במיוחד לגיליון זה.

מלחמה – אנדריי ביילי¹

מרוסית: סיון בסקין

התפוצצה שלות ערב הסער,
נוסקת זעקתם של השבטים.
סובב כל האהוב, עטוף בצער,
כחול סחרחר בעמק העתים.

אני? אני? שתיקת ימים עברו...
איהו? הן אינו... היש עבר?
אין לבטא קריאת ארצות נכר,
גלי האור שאחרינו תרו.

בשדות פלנדריה – ג'ון מקריי²

מאנגלית: צור ארליך

בשדות פלנדריה הצלבים פמוט
לפריחת פרגים, שלהבות חמות
אדמות פורעות על קברי עראי –
עת מעל יחוגו ברנן מאי
עפרונים חרשי יריות הולמות.

---

1 אנדריי ביילי (או בשמו האמיתי, בוריס בוגייב; Bely, 1886-1934), מחשובי המשוררים הסימבוליסטים ברוסיה. בעת המלחמה הצטרף למייסד התנועה האנתרופוסופית, רודולף שטיינר, ולחבר תלמידיו, לפרויקט בניית הגתאנום בדורנאך שבשווייץ. לאחר מכן נקרא להתייצב במולדתו, שב למוסקבה, אך לא גויס. פרסם שירה, סיפורת (חלקה אוטוביוגרפית) וכן ספרי עיון. לאחר המלחמה לא הצליח ממש להשתלב בספרות הסובייטית החדשה, אך זכה להערכה רבה בקרב עמיתיו. מת ממכת חום שקיבל במהלך ביקור בקרים.

2 ג'ון מקריי (McCrae, 1872-1918), משורר, סופר, צייר ורופא קנדי. במלחמת העולם הראשונה שירת כרופא בצבא הבריטי. שירו המפורסם ביותר, "בשדות פלנדריה", נכתב בעקבות נפילת ירדו ותלמידו בקרב איפר. השיר לא רק זכה לפופולריות רבה, אלא אף שימש, ככל שהדבר מוזר, לתעמולה בעד המלחמה ולגיוס כספים למימונה. מקריי מת במהלך המלחמה מדלקת ריאות.

הַמָּתִים — אֲנַחְנוּ. אֲבָל יָמוֹת
הַחַיִּים בְּטַל אֶהְבּוֹת תְּמוֹת
עוֹד בּוֹרְקִים עָלַי וְעַל פְּנֵי רַעֲי
בְּשָׂרוֹת פְּלִנְדֵרְיָהּ.

בְּיָדֵינוּ אֵלֹו הַדּוֹמָמוֹת
נִנְחֵילְכֶם לְפִיד שְׂאָסוֹר לְשִׁמְט:
שָׂאוּ אוֹתוֹ לְקָרֵב. הוּא שְׁבוּעָה וְשִׁי.
אִם תִּפְרוּ זֹאת, הַפְּרָגִים עֲדִי
שֶׁנֶּקוּם מִתַּחַת אֲדָמָם הַחִי
בְּשָׂרוֹת פְּלִנְדֵרְיָהּ.

מחול המוות 1916 — הוגו בָּאָל³
מגרמנית: יונתן שאבי

הֵן כֶּה נְמוֹת, הֵן כֶּה נְמוֹת
נְמוֹת יוֹמָם וְלַיִל,
נִתְמַסֵּר לְמוֹת כִּי הוּא נְעִים.
בְּקָר — עוֹד מְכִי חָלוֹם
יוֹם — וּכְבֵר נִגְמֵר
עָרֵב — כְּבֵר בְּעֵמְק, שׁוֹכְנֵי עֶפֶר.

³ הוגו באל (Ball, 1886-1927), אמן ומשורר גרמני, נמנה עם מייסדי תנועת "דאדא". ב-1914 רצה להתגייס לצבא גרמניה אך נדחה עקב בעיות רפואיות. בהמשך יצא לקו החזית בבלגיה כדי לצפות בקרבות ולספק את סקרנותו. שירו האנטי-מלחמתי "מחול המוות 1916" הופיע בתחילת ינואר 1916 בעיתון Der Revoluzzer (המהפכן-בעיניו). השיר הוצג ב"קברט וולטר" הדראיסטי בציריך ועד מהרה היה ללהיט בקברטים, לא מעט בזכות הביצוע החי והמצמרר של אמי הנינגס, אשתו של באל. הנינגס שרה את "מחול המוות" לפי המלודיה של "המארש של דסאו", הקרוי על שמו של "הזקן מדסאו", מפקד החילות והפילדמרשל הנסיך ליאופולד הראשון מאנהלט-דסאו (1676-1747). שורשיו של המארש איטלקיים, ואיתו התקבל הפילדמרשל בשעת כניסתו לטורינו ב-1706. עם הזמן נוספו המלים על פי מסורת חיילים ישנה.

הַקָּרֵב הוּא לָנוּ כְּמוֹ בּוֹרְהַל
מִדָּם הוּא אוֹר שְׁמֵשֵׁנוּ
מּוֹת סִסְמֵתָנוּ, מוֹפֵת נְאוֹת.
נִעְזֹב נְשִׁים וְטָף
אִין בָּהֶם עֲנִין!
אם אַךְ רַק עָלִינוּ הָעַם נִשְׁעֵן!

הֵן כֵּן נִרְצַח, הֵן כֵּן נִרְצַח
נִרְצַח יוֹמָם וְלַיִל
אֶת רַעֲיוֹנוֹ בְּמַחֲלוֹת מֵתִים.
אָח, יָגֵן גּוֹפֶה עָלַי!
אָח, הִרְחֵב חֲזוֹן!
אָח, אֲתָה שְׁעוֹד תִּפְּלֵ אֶל מוֹתֶה.
לֹא נִתְרַעַם וְלֹא נִרְטֵן
נִשְׁתַּק יוֹמָם וְלַיִל
עַד שִׁיתְּפוֹקֵק הָאָגֵן סוֹפִית.
מִשְׁכַּבְּנוּ הוּא קֶשֶׁה
לְחֵם לָנוּ תָם
גַּם הָאֵל הַטּוֹב מְגַאֵל בְּדָם.

נִוְדָה לָהּ, נִוְדָה לָהּ,
מֵר קִיּוֹר עַל הַחֶסֶד
כִּי בְּחֵרֶת בְּנוֹ לְמוֹת קָרְבָן.
שׁוֹן לָהּ שְׁנַת יִשְׂרָאֵל,
עַד אוֹתָהּ יַעֲרִיר
פְּגֵר זֶה, שְׁדָשָׂא אוֹתוֹ מִסְתִּיר.

המתים (3) – רופרט ברוק⁴

מאנגלית: צור ארליך

על עֲשִׂירִים שָׁמְתוּ שִׁיר, שׁוֹפֵר!
דָּלִים בְּשָׁנוֹת חַיִּים מֵאִין כְּמוֹתֵם –
אֲךְ מָה הַעֲשִׂירוֹנוּ בְּמוֹתֵם.
אָדָם-מְתוּק הַקִּיּוֹ לְעֶפֶר
אֶת יַיִן נְעוּרֵיהֶם, וְאֶת מַחְמֶצֶת
שָׁנוֹת אֲשֶׁר עֲתִידֵם, וְאֶת שְׁלוֹת
מִשְׁקֶלֶת הַזִּקְנָה, וְאֶת תְּקֻנַּת
הַהוֹלָדָה שֶׁתְּכַתִּירֵם בְּנֶצַח.

הַרְנֵן, שׁוֹפֵר! הַנְּחִילוּ מֵתִים אֵלֶּה
אֶת שְׁחֶסְרָנוּ: אֶהְבֶּה, מְכֹאֹב,
קִדְשָׁה, כְּבוֹד שֶׁשָּׁב לְכֹאֵן כְּמֶלֶךְ
שְׁנַתִּינְיוֹ סְכִיִּים בְּמֹר הַשָּׁב;
וְאֶצִּילוֹת שׁוֹב כְּאֵן, מְחוּף אֶל חוּף;
וְאָנוּ שׁוֹב חֲלִיָּה בְּמוֹרְשָׁה.

---

⁴ רופרט ברוק (Brooke, 1887-1915), משורר בריטי, שיצירותיו המוכרות ביותר הן סונטות מלחמה שאינן חפות מרומנטיזציה. ברוק יפה התואר והמוכשר הספיק להיות משורר מוערך ואהוב עוד בימי חייו הקצרים. עם פרוץ המלחמה התגייס לצי, אך לא הספיק הרבה בשירותו הצבאי ומת מזיהום עקב עקיצת יתוש.

מלחמה – ניקולאי גומיליוב⁵

מרוסית: סיון בסקין

מְכוֹנֵת הַיְרִיָּה נוֹבַחַת,
כְּמוֹ פְּלִבָּה, בְּקוֹל כְּבֹד נִרְגָּן.
בְּדוּרִים – עֵדֵת דְּבוּרִים טוֹרַחַת –
אוֹסְפִים צוּף בְּצַעַע אֲרָגְמָן.

וּקְרִיאוֹת הַקֶּרֶב דּוֹמוֹת לְזֶמֶר
הַקּוֹצְרִים בְּאוֹר כְּפָרִי צְלוּל,
לְשִׁירַת שְׂדֵה, הַמְפֹּזֶמֶת
בְּשִׁלּוֹ שְׁבַעֲרָבִי אֱלוּל.

וְאֵכֶן צְלוּלָה וּמְקַדְּשֵׁת
מְלֹאכֶת הַמְּלָכִים, הַמְּלַחְמָה,
בֵּין הַלּוֹחָמִים עוֹמְדִים בְּקִשָּׁת
הַכְּרוּבִים, מְכַנְפֵי גְלִימָה.
אֵת הַעֲמִלִּים כְּבִדֵי הַפֶּסַע
שְׁזוֹרְעִים גְּבוּרָה בְּשִׁדּוֹת הַדָּם
וְקוֹצְרִים אֵת תְּהֵלַת הַנֶּצֶחַ –
אֱלוֹהֵינוּ, תְּבַרְךָ אוֹתָם!

כְּלִבְבוֹת חוֹרְשִׁים כְּפוּפֵי הַלֶּכֶת,
כְּלִבְבוֹת הַמַּעֲלִים תְּפִלוֹת,

---

⁵ ניקולאי גומיליוב (Gumilev, 1886-1921), מהמשוררים הבולטים של "תור הכסף" הרוסי. נמנה עם מייסדי הזרם האַקְמִיאִיסְטִי, יחד עם אנה אחמטובה (רעייתו באותה עת) ואוסיפ מנדלשטם. גומיליוב נהה אחרי רומנטיקה של מסעות וגילויים, מה שהביא אותו לתרום לא מעט למדע האתנוגרפיה באמצעות השתתפות במשלחות מחקר לאפריקה, וגם להתגייס למלחמה. מעניין שהפרווה של גומיליוב על חוויות המלחמה שלו מפוכחת בהרבה מהשיר הרומנטי שמובא כאן. גומיליוב שרד במלחמה, אבל הוצא להורג בברית המועצות באשמת השתתפות בקשר אנטי־מהפכני שלא התקיים אלא בדמיונם של חוקריו.

לְבַבְוֹתֵיהֶם, אֱלִי, אֱלִיךָ
בוֹעָרִים, כְּמוֹ בְּמִקְדָּשׁ – גְּרוֹת.

הַעֲנֵק, אֱלִי, אֶת כָּל הַכּוֹחַ
וְאֵת שְׁעַת הַנְּצַחוֹן לְזֶה
שִׁישֶׁק לְפִי אוֹיֵב מְנוּחַ,
כְּמוֹ לְאַח עִם חֶרֶב בְּחֻזָּה.

לֵיל שִׁימוּרִים – ג'וֹזֶפֶה אוֹנְגֶרֶטִי⁶
מֵאִיטַלְקִית: אֶסֶף בִּנְרֵף

מְשַׁךְ לֵילָה שָׁלֵם
מְשַׁלֵּךְ לְצַדוֹ
שֶׁל חֶבֶר
שְׁחוּט
בְּפִיו הַחוֹשֵׁף
שְׁנַיִם
אֶל הַיָּרֵחַ הַמְּלֵא
בְּדָם הַשּׁוֹתֵת
מִיָּדָיו
וְחוֹדֵר
אֶל תּוֹךְ שְׁתִּיקָתִי
כְּתַבְתִּי
מְכַתְּבִים מְלֵאֵי אֶהְבָּה

---

⁶ ג'וזפה אוֹנְגֶרֶטִי (Ungaretti, 1888-1970), מחשובי המשוררים של המאה העשרים באיטליה. בתחילת דרכו היה קרוב לזרם הפוטוריסטי, בהמשך נמנה עם מייסדי הזרם ההרמטי. קרא להשתתפות ארצו במלחמה והתנדב להתגייס. המציאות בחפירות מיתנה את התלהבותו, אך אפילו בשיריו היותר אנטטי-מלחמתיים הוא אינו מביע התנגדות לעצם הנחיצות של המלחמה. בהמשך אף שיתף פעולה עם מוסוליני.

לֹא הִיִּיתִי מִכָּבֶר
כָּל יְמֵי הָעָבֶר
מִחֶבֶר כָּל כֶּה לַחַיִּים

פסגת הר 4, 23 בדצמבר 1915

אחים — ג'וזפה אונגרטי

מאיטלקית: אסף בנרף

מַאיִזָּה גְדוּד אַתֶּם,
אֲחִים?

מִלָּה רוֹעֵדָת
בְּלִילָה

עֲלֵה שְׁנוֹלֵךְ זֶה עֵתָה

בְּאוֹר הַמְתָּעוֹת
הַתְּקוּמָּוֹת לֹא רְצוֹנִית
שֶׁל אָדָם הַנוֹכַח
בְּשִׁבְרוֹתוֹ

אחים

מְרִיאָנוּ, 15 ביולי 1916

הבל — ג'וזפה אונגרטי
מאיטלקית: אסף בנרף

וּלְפֶתַע
גְבוּהַ
מֵעַל הַחֲרוֹבוֹת
הַפְּלִיאָה
הַנִּכְחָה
שֶׁל הַמְרָחֵב

וְהָאֲדָם
כְּפוּרָה
מֵעַל הַמַּיִם
מִפְתָּע
מִן הַשָּׁמַשׁ
מִתְגַּלְגֵּה לוֹ
צֵל

מִתְעַרְסֵל
וְאֵט
מִתְנַפֵּץ.

עמק, 19 באוגוסט 1917

סן מרטינו דל קרסו – ג'וזפה אונגרטי
מאיטלקית: אסף בנרף

מהפתים האלה
לא נותר
אלא קמץ
שברי קיר

אף מקרב
רבים שהפתי
לא הרבה
נותר

אכל בלב
לא חסר כל צלב

לבי הוא
הארץ המשפעת מכלן

בקעת העץ הבודד, 27 באוגוסט 1916

להמונים – פייר-ז'ואן ז'וב⁷

(קטעים נבחרים)

מצרפתית: דורי מנור

לָהּ, שְׁנַגֵּשׁ לְפָצוּעַ,
מִצְמִיד אֶת קִנְיַת הָרוּבָה אֶל בֵּין עֵינָיו,
וַיִּוְרָה;
לָהּ, שְׁמֶרְסָס בְּקַלְיָעִים אֶת חֲבֵרָה
וְאֵינָה מוֹכֵן לְהַכִּירוֹ;
לָהּ, שְׁמִפְפָּצֵץ אֶת גְּלַגְלָתוֹ שֶׁל חֵיל שְׁנֶרְדָם בְּשִׁמְרָה;
לָהּ, שְׁמִטִּיל לְחַלֵּל הָאוֹר פְּצָצָה נְטוּלֵת-שֵׁם;
לָהּ, שְׁמַנְקָה אֶת הַשׁוּחָה
כְּשִׁכּוּר
וּמְסוּבָב וְשָׁב וּמְסוּבָב אֶת הַסִּפְיָן,
עַד שֶׁתִּתְנַקֵּה הַיֵּטֵב מֵהֶדֶם הַשְּׁפוּף,
עַד שֶׁלֹּא תוֹתֵר תְּפִלָּה שְׁפוּכָה;

לָהּ, הַחֵיל בְּצָבָא מִן הַצְּבָאוֹת,
לָהּ, הַמּוֹרָה שְׁכוּתָב
מְלִים מְרַעְלוֹת כְּמוֹ פְּצָעִים,
מְלוֹת כְּזָב, מְלוֹת טְמֵאָה וְדָם שׁוֹתֵת;
לָהּ, הַזְּוִנָה בְּעַקְבֵי הַקְּרִיבּוֹת
הַמְשַׁתְּגָּלֵת עִם פְּגָרֵי הַמְּחָר,
שְׁמִזְזָהּ מֵאֶת נְצוּלֵי הַקְּטָל;
לָהּ, הַזְּוִנָה הַעֲשִׂיר, הַבְּנֵקָאֵי הַדְּשׁוֹן,
שֶׁבְשִׁבִּילָהּ בְּלִבָּד קָפְדוּ הַלֵּילָה רִבְבוֹת פְּתִילֵי חַיִּים צְעִירִים,

---

⁷ פייר-ז'ואן ז'וב (Jouve, 1887-1976), סופר, משורר ומבקר צרפתי, נמנה בתקופת מלחמת העולם הראשונה עם אנשי התנועה הפציפיסטית מייסודו של הסופר רומן רולאן. לאחר המלחמה נעשה אחד ממבשרי הפסיכואנליזה בצרפת והיה מהראשונים שהשתמשו בכתיבתם בתובנות הפרוידיסטיות והלקאניאניות באשר לתת-מודע. השיר "להמון" הוא קטע מתוך "שיר נגד הפשע הגדול" שנכתב בספטמבר 1916.

אַתָּה הַצֹּהֵל בְּשִׁלְטוֹנָה וַיְדִיךָ מִלְּאוֹת
 שְׂאֵפְתָנוֹת וּבִוְגֵדֵנוֹת וְכִסְף מְלֻכָּה,
 בַּהֲמָה עֵתִירַת כְּבוֹדִים!
 (עֲכָשׂוּ אֶתְּהָ שְׂקוּעַ בַּפֶּשַׁע עַד אֲזִנִּי;
 הַפֶּשַׁע מְכַסֶּה אֶת הָעֶפֶר וְאֵת הָרוּחַ; הַפֶּשַׁע הוּא אֵל;
 עֵמַד אֵיתָן בְּנַחְשׁוֹל וְעֵצִים עֵינֶיךָ מְרַאוֹת אֶת הַמֵּתִים,
 אֵלֶּה שְׂמֵתִים לְמַעַנְךָ;
 יֵלֶךְ הַפֶּשַׁע וַיִּגְדֵּל, יֵלֶךְ הַהֶמוֹן וַיִּחַלֶּה,
 יֵלֶךְ הַפֶּשַׁע וַיִּשְׁגֶּה – כְּמוֹ דָּבָר אוֹ נְפִילָה מֵהָר;
 יַחְרִיב בְּעֶשֶׂר שָׁנִים מְלֹאכָה שֶׁל דּוֹרוֹת רַבִּים,
 אַךְ אַתָּה – הוּא, שְׁלִיט – תַּפְדֶּה אֶת עֲצֻמוֹתֶיךָ!) –
 בְּכֻלְכֶם אֵיֶדָה
 אֶכֶן שֶׁל שְׁנֵאָה;
 בְּעֵינַיִם צְלוּלוֹת אֲבִיט בְּכֶם; הַסֶּפֶק אֵינוֹ זָר לְלִבִּי.
 אֲטִיל עֲלֵיכֶם אוֹר שְׂאֵינְכֶם מְרַגְלִים בּוֹ.
 וְגַם אִם תִּשְׁנְאוּ אוֹתִי אֲבִיט בְּכֶם בְּצַעַר
 וּבְלֵב נִכְמָר –
 וְאַתֶּם שׁוֹנְאִים אוֹתִי, אֲנִי יוֹדֵעַ.
 וּמֵחֶר אֲצַעַד אֲנִי בְּרֹאשׁ צְבָא הַקְּרֻבָּנוֹת.

המתים — רנה אַרקוס⁸

מצרפתית: דורי מנור

הרוח מְסִיט
לְאוֹתוֹ הַצֵּד
אֶת צְעִיפֵי הָאֲלֻמְנוֹת,

וְהַדְמָעוֹת שֶׁנִּמְהָלוּ
בְּאֶלֶף יְגוֹנוֹת
הוֹלְכוֹת לְאוֹתוֹ הַנֶּהָר.
הַמֵּתִים דְּחוֹקִים זֶה כְּנֶגֶד זֶה
בְּלִי שְׂנֵאָה וּבְלִי דְגָלִים
בְּשַׁעַר דְּבוּק וּקְרוֹשׁ-דָּם,
וְכֻלָּם מְאוֹתוֹ הַצֵּד,
הַמֵּתִים.

בְּעֶפְרָ הָאֲחֵר, שֵׁם מֵתָאֲחֵר לְעַד
הָעוֹלָם הַמֵּת עִם הָעוֹלָם הַנוֹלָד,
אֲחֻזוֹת הַמֵּתִים מְכַפֶּרֶת הַיּוֹם,
רָקָה אֶל רָקָה, עַל אוֹתָהּ הַמִּפְלָה.

הַדְחִקוּ זֶה אֶל זֶה, הוּ בְנִים חִלּוּקִים,
בְּתָרוּ אֶת גְּזַע הָאָדָם
לְנִתְחֵי שְׂוֵא שֶׁל נַחֲלָה.
כָּל הַמֵּתִים — מְאוֹתוֹ הַצֵּד.

---

⁸ רנה אַרקוס (Arcos, 1880-1959), משורר וסופר צרפתי המזוהה עם חבורת המנור, קבוצת אמנים וסופרים שפעלה בראשית המאה העשרים בקרטיי שליד פריז. במלחמת העולם הראשונה קיבל פטור מגיוס וסיקר את הקרבות כשליח העיתון האמריקאי "שיקגו דיילי ניוז" בצרפת. השיר "המתים" לקוח מהקובץ "דמם של אחרים", 1919.

כִּי מִתַּחַת לְעֶפֶר שׁוֹב אֵין
אֶלָּא מוֹלְדֵת אַחַת, תִּקְנֶה אַחַת,
כְּשֵׁם שְׁלֵעוֹלָם הִזָּה שׁוֹב אֵין
אֶלָּא קָרֵב אַחַד, נִצְחוֹן אַחַד.

שִׁיר הַנוֹפְלִים – לִיוֹן פּוֹיכְטוואַנְגֶּר⁹

מִגֶּרְמָנִית: יוֹנָתָן שֶׁאֲבִי

כְּכֹר עוֹר מִצְחָנוּ מִתִּבְשׁ.
בְּמוֹחַ הַתּוֹלָע רוֹחֵשׁ.
נִרְקֵב לְאַרְצֵי הַבָּשָׂר.
נִסְתָּם גְּרוֹנְנוּ בְּעֶפֶר.
נִמְתִּין.

נִרְקֵב בְּשָׂר, יִבְשׂוּ גְרָמִים.
תְּבִיעָה אַחַת רַק לֹא תִשְׁלִים.
עוֹדָה עוֹמְדָת בְּמִקוֹמָהּ
וְלֹא תִשָּׁבַע: עַל־מָה? עַל־מָה?
נִמְתִּין.

נִבְלָם גְּרוֹנְנוּ בְּעֶפֶר.
אֵךְ תְּבִיעֵתָנוּ עוֹד תִּחְדָּר,
אֵת רְגִבֵינוּ הִיא תִקֵּב

---

⁹ לִיוֹן פּוֹיכְטוואַנְגֶּר (Feuchtwanger, 1884–1958), מְחֹזָאֵי וּסוֹפֵר יְהוּדֵי גֶרְמָנִי. עִם פְּרוֹץ מִלְחַמַת הָעוֹלָם הֵרָאשׁוֹנָה הִתְנַדַּב לְצַבָּא הַגֶּרְמָנִי וּנְשַׁלַּח לְחִזְיָת, אֵךְ כְּעִבּוֹר זְמַן קָצֵר שׁוֹחֵרֵר מֵהַצְבָּא מִטְעָמֵי בְרִיאוֹת. חוּוִיוֹתָיו בְּחִזְיָת עוֹרְרוּ בּו תְּחוּשׁוֹת אֲנִטִי־מִלְחָמָתִיּוֹת עֲזוֹת, וְהוּא הַצְטַרֵף לְחֹגֵי שְׂמָאֵל פְּצִיפִיסְטִיִים בְּגֶרְמָנִיָּה וְהַחֵל לְכַתּוֹב מִחֲזוֹת בְּעֵלֵי אֹפִי פּוֹלִיטִי בּוֹטָה. בְּשָׁנוֹת הָעֶשְׂרִים וְהַשְּׁלוֹשִׁים הִיָּה אֶחָד הַסּוֹפְרִים הַמְצַלִּיחִים בְּגֶרְמָנִיָּה, וּסְפְרוּ הִידוּע בִּיּוֹתֵר הוּא "הִיְהוּדִי זִיס" (1925), הַמְגוֹלֵל אֵת סִפּוּר חִיָּיו שֶׁל יְהוּדִי הַחֲצֵר יוֹזֵף זִיס אֹפֵנְהִימֵר. בְּתִקּוּפַת הַשְּׁלֵטוֹן הַנַּאצִי גִלָּה לְצַרְפַּת וְלֵאחֵר מִכֵּן לְאַרְצוֹת הַבְּרִית.

וְלֹא תִשָּׁקֵט עַד שֶׁתּוֹשֵׁב.
נִמְתִּיז.

נִמְתִּיז; אֲנַחְנוּ רַק זֶרְעִים.
קָצִיר נִקְצָר. תְּשׁוּבָה תִרְעִים.
אוֹי לְשִׁמְעָה! אֲשֶׁרִי חֲתָמָה!
הִיא מְבוֹשֶׁשֶׁת, אַךְ קָמָה!
נִמְתִּיז.

”הם” — זיגפריד ששון
מאנגלית: צור ארליך

”כְּשִׁיחֲזָרוּ הַבַּחֲוֵרִים,“ אוֹמֵר לָנוּ הַכֹּמֵר,
”הֵם לֹא יִהְיוּ כְּפִי שֶׁהָיוּ, שֶׁכֵּן הֵם לְחִמּוֹ
בְּשִׁבִיל עֲנִיָּן צוֹרֵק. הֵם נִהְלוּ לְבַר, הַקִּמְץ,
אֶת קֶרֶב הַמְּאֹסָף עִם אֲנִטִּי-כְּרִיסֵט. כְּשֶׁדָּמְמוֹ
רָעִים לְעֵינֵיהֶם, דָּם הַנוֹפֵל וְעַז הַרֵעַ
הַקִּימוֹ גֹּזַע נְפִילִים מִכָּאן וּלְמִפְרָע.“

עוֹנִים הַבַּחֲוֵרִים: ”אֲנַחְנוּ לֹא כְּפִי שֶׁהָייֵנוּ.
כִּי גִ'וֹרֵג' אֶבֶד אֶת שְׁתֵּי רִגְלָיו וּבִיל נִהְיָה עוֹר,
גִ'ים נְעַבְעֵף עִם רֵאוֹת קְרוּעוֹת, הַלֹּאִי עָלָיו אֲנַגִּינָה,
וּבְרֵט חֲטָף עֲגָבֶת. לֹא תִמְצָא פֶה שׁוֹם חֵבֵר
שֶׁהִתְגַּיֵס וְהוּא עֲרִיז בְּדִיוֹק כְּמוֹ קָדֵם.“
הַפְּטִיר הַכֹּמֵר: ”נִפְלְאוֹת דְרָכֵי הָאֵל בְּקִדְשׁ.“

פשע מלחמה – זיגפריד ששון¹⁰
מאנגלית: סיון בסקין

סִפְרַתְּ לִי, בְּשׁוּיץ שֶׁל שְׂכוּרִים,
כִּיצַד שְׁחַטְתָּ שְׂבוּיִים. מִדְּהִים!
לֹא חֶשֶׁת, כְּמוֹכֵן, שׁוּם רַחֲמִים,
כְּשֶׁבְשׁוּרָה עֲמְדוּ, כְּדֶרֶךְ הַשְּׂבוּיִים.

אָז אֵיךְ הָיָה? אֵל תִּתְּבִישׁ אֶתִּי:
אֲנִי שְׂרוּף עַל גְּרַמְנִים מֵתִים,
הֵם "קֶמְרֵד!" צוֹנְחִים, קִירוֹת סוֹרְטִים
כְּמוֹ עֶכְבְּרֵי שׁוּחֹת, לְשִׁמְעַ טִיל.

וּמָה אֶתְּךָ? מִכִּיר אוֹתְךָ, חֶלְאָה:
הוֹצֵאת גִּימְלִים כְּשֶׁהִפְקִדוֹת נִרְאוּ זֹעָה,
שִׁקְרַת אֶת כָּל דְּרֶכֶךְ הַבִּיטָה, וּבְכָר
מְשׁוּיץ מֵאֲזוֹ כָּל יוֹם, שְׂכוּר וְמֵר.

---

¹⁰ זיגפריד ששון (Sassoon, 1886-1967), משורר וסופר בריטי ששורשיו בקהילת יהודי בגדאד. התגייס לצבא הבריטי עם תחילת המלחמה והחל את הקריירה כרומנטיקן ופטריוט. עם התקדמות המלחמה התפכח ועבר לכתוב שירי מחאה, לעתים סאטיריים. אחרי המלחמה פרסם סיפורת, בין היתר אוטוביוגרפית.

כתובת מצבה לחללי המלחמה — בנו'מן פֶּרֶה¹¹

מצרפתית: דורי מנור

הגְּנֵרֶל אָמֵר
עִם אֶצְבַּע עֵמֶק בְּתַחַת
הָאוֹיֵב שֵׁם
קְרִימָה צָעֵד
לְמַעַן הַמוֹלֶדֶת
יִצְאֵנוּ כְּלָנוּ לְדֶרֶךְ
עִם אֶצְבַּע עֵמֶק בְּתַחַת
וְאֵז בְּמוֹלֶדֶת נִתְקַלְנוּ
עִם אֶצְבַּע עֵמֶק בְּתַחַת
וְהִיא הַזֹּנָה אֶמְרָה
עִם אֶצְבַּע עֵמֶק בְּתַחַת
תָּמוּתוֹ אוֹ
שֶׁתִּצְיִלוּ אוֹתִי
עִם אֶצְבַּע עֵמֶק בְּתַחַת

וְאֵז נִתְקַלְנוּ בְּקִיּוֹר
עִם אֶצְבַּע עֵמֶק בְּתַחַת
הֵינְדֵנְבוּרְג רֵיכְסֵהוּפֵן בֵּיסְמֶרְק
עִם אֶצְבַּע עֵמֶק בְּתַחַת
הֶדְכְס אֵיקְס עֶבְדוֹל־חַמִּיד סְרֵיבּוֹ
עִם אֶצְבַּע עֵמֶק בְּתַחַת
כְּפוֹת יָדִים קְטוּעוֹת
עִם אֶצְבַּע עֵמֶק בְּתַחַת
שָׁבְרוּ אֶת עֵצֶם הַשּׁוֹק
עִם אֶצְבַּע עֵמֶק בְּתַחַת
קָרְעוּ אֶת הַקֶּבֶה

---

¹¹ בנו'מן פרה (Péret, 1889-1959), משורר וסופר צרפתי. במלחמת העולם הראשונה שירת כחובש, ולאחר מכן נמנה עם מייסדי התנועה הסוריאליסטית. השיר המובא כאן נכתב ב־1936 לזכר חללי אותה המלחמה.

עם אֶצְבַּע עֶמֶק בַּתַּחַת
נִקְבוּ תְּבִיצִים בְּגִפְרוֹר
עם אֶצְבַּע עֶמֶק בַּתַּחַת
וְאֵז לְאֵט לְאֵט
הַתְּפַגְּרָנוּ סוֹפִית
עם אֶצְבַּע עֶמֶק בַּתַּחַת
שָׂאוּ לְזַכְרָנוּ תְּפִלָּה
עם אֶצְבַּע עֶמֶק בַּתַּחַת

הַמְנוֹן לְנוֹעַר הַנִּידוֹן לְמוֹת — וִילְפֵרד אוֹוֹן¹²

מֵאַנְגְלִית: סִיוֹן בְּסִקִּין

פְּעֻמוֹנִים לְנִשְׁחָטִים כְּעֶדֶר?
רַק זַעַם תּוֹתָחִים אוֹכֵל-אָדָם.
גְּמִגּוֹם רוֹבִים בְּנִהְמָה רוֹעֵדָת —
הוּא לְבָדוּ יִגְבֵר עַל הַסֶּפֶדָם.
בְּלִי טָקָס קְרֻנְבִלִי, בְּלִי תְּפִלָּה,
בְּלִי פְּעֻמוֹן, בְּלִי מִקְהֵלָה שֶׁל אֲבָל —
וְרַק פְּגִזִּים טְרוֹפִים בְּמִקְהֵלָה,
וְקוֹל תְּרוֹעַת אֲרֻצָּנוּ הַדּוֹאֶכֶת.
אֵילוֹ נְרוֹת יֵאָרוּ אֶת מוֹתָם?
לֹא בִיּוֹדֵי בָנִים — בְּעֵינֵיהֶם

¹² וִילְפֵרד אוֹוֹן (Owen, 1893-1918), מְשׁוֹרֵר בְּרִיטִי, אַחַת הַדְּמִיוֹת הַמְּרַכְזוֹת בְּשִׁירַת מַלְחַמַת הָעוֹלָם הָרֵאשׁוֹנָה. בַּתְּחִילַת הַמַּלְחָמָה הָיָה בְּצַרְפַּת, שֶׁם עִבַד כְּמוֹרָה בְּבֵית הַסֶּפֶר לְשׁוֹפֵט "בְּרִלִיץ", וְכִמְעַט הִתְגַּיֵּס לְצַבָּא הַצְּרַפְתִּי, אֲךָ בְּסוֹפוֹ שֶׁל דְּבַר שָׁב לְבְּרִיטַנְיָה וְגוֹיִס לְצַבָּאָה. חֶרֶף גִּילוֹ הַצְּעִיר לֹא הָיוּ לוֹ אֲשֵׁלוּת, וְשִׁירָתוֹ הָיָה מִחָאָה בּוֹטָה וְרִיאָלִיסְטִית נֶגַד אַכּוֹרִיוֹת הַמַּלְחָמָה. בְּעוֹדוֹ מַחְלִים מֵהַלֵּם קָרֵב פִּגְשׁ אוֹוֹן בְּזִיגְפֵרִיד שֶׁשׁוֹן, וּבְעַקְבוֹת הַמִּפְגֵּשׁ פָּרַח כִּישְׁרוֹנוֹ הַפּוֹאֲטִי וְהַתְּפַתַּח. אוֹוֹן פָּרַסֵם בְּחַיָּיו חֲמִישָׁה שִׁירִים בְּלִבָּד, וְזָכָה לְתַהִלָּה אַחֲרֵי מוֹתוֹ, לְאַחַר שֶׁשֶׁשׁוֹן יָדִידוֹ דָּאָג לְפָרַסֵם אֶת שִׁירָיו וְלִגְלוֹתֵם לְקַהֵל הַקּוֹרְאִים. אוֹוֹן נִהְרַג שְׁבוּעָה לְפָנֵי סִיוֹם הַמַּלְחָמָה. "הַמְנוֹן לְנוֹעַר הַנִּידוֹן לְמוֹת", הַמוֹבָא כֵּאֵן, הוּא אֶחָד מִשִּׁירָיו הַמוֹכְרִים בְּיֹתֵר.

יִנְצְנֻצוּ פְּרָדוֹת. תִּכְרִיכֵיהֶם
יְהִיוּ פְּנֵי הַבְּנוֹת, לְבָנֵן הַתָּם;
פְּרָחֵי קִבְרָם — רֶדֶד־אוֹהֵבִים נִשְׁגָּב,
כָּל עֶרֶב — תָּרִיס שֶׁלֹּזְכָרֶם יוֹגֵף.

כפופים בבור דחוס — וילפרד אוון
מאנגלית: סיון בסקין

כְּפּוּפִים בְּבוֹר דְּחוּס, רְאוּ זְרִיחָה
פּוֹעֶרֶת לַעַם מְשֻׁנָּן; גְּנִיחָה
שֶׁל פִּי הַמּוֹת, שֶׁכִּמְעַט בָּלַע
אוֹתָם אֶל תוֹךְ לֶחָה מִהֶבִילָה.

מְכַל פִּיּוֹת הַגִּיּוֹנוֹם — אַחַד
לַעַס אוֹתָם — לֹא בְּחֻזֶן־קְרוֹשִׁים,
בְּכָלוֹב שְׁנָיו; אֲדִי מֵתִים, כְּבוּשִׁים
תַּחַת הַבֵּץ, יִתְעַרְבְּבוּ לַעַד
בְּרִיחַ שֶׁל פְּגִזִּים חָמוּץ וְחָד.

גם — וילפרד אוון
מאנגלית: סיון בסקין

תַּחַת קִסְדָּה, שְׁעוֹן עַל יַלְקוּטוֹ,
בְּתָם יָמֵי הַיִּקֵּץ רַבִּים כָּל כָּה,
הַשְּׂכִיבָה וְשִׁכְתָּה אוֹתוֹ שְׁנָתוֹ.

שָׁם, בְּשִׁלּוֹת שְׁנָתוֹ הָאֶל־זְמַנִּית,
אָחוֹ הַמּוֹת בְּלָבוֹ. וְאִזּוֹ הוֹטַח
גְּלָגַל חֲרִיוֹ שֶׁבְּתוֹכוֹ הֶרְטִיט,
וְנִשְׁמְטוּ יָרְדֵי וְגִלְגָּלָתוֹ.

שורת הדם הזדחלה, אטית
כשירה של נמלים, מעפרתו.

האם שנתו העמקה תוצל ותסכך
בצל כנפי ענק, תבונת שמי-אור,
על כר תוצרת אלוהים תונח
מעל עבי הגשם ומעל מטרי-
עופרת, תרבות של קר,
או שראשו, רויי-נזולים וצר,
ילך ויתמוזג בכין הקר,
ושערו – בעשב החור,
בתיל החלוד שבשדה עקר –
מי זאת ידע? מי יקנה? ומי זוכר?
הוא נם. הוא נם, פחות קפוא ומר
מאתנו, המתאכזבים להתעורר!

* (נערות ונערים, הזכרו נא) – ולימיר חלבניקוב¹³
מרוסית: סיון בסקין

נערות ונערים, הזכרו נא
את מי ואת מה ראינו עכשו.
שפתי תענוג של מי לא חצובים עוד כרונה,
ואתה – חלק אתמול ושלשום, אך לשוא.

¹³ ולימיר (ויקטור) חלבניקוב (Khlebnikov, 1885-1922), מחשובי המשוררים של הפוטוריזם הרוסי. אוונגרדיסט נלהב, הוגה סוער וגאון על גבול ההזיה. חלבניקוב תמך במהפכה הסובייטית. עם זאת, שריו על מלחמת העולם הראשונה (שבה לא השתתף) מפתיעים ביחסם המפוכח. באופן אירוני, מבין המשוררים הרוסים שכתבו על המלחמה, חלבניקוב מתלהב ממנה פחות מכולם, ואף מביע התנגדות עזה לה. עם זאת, אי-אפשר לראות בו פציפיסט, בהתחשב בכך שהשתתף בהתלהבות רבה במסע הצבא האדום לפרס. הוא מת ממחלת הטיפוס שבה לקה במהלך מסע זה.

אָבוֹי, אָבוֹי לָכֶם, תּוֹשָׁבֵי הָאֲמֵתְחַת,
קִמְטִי הָעוֹלָם הַגְּדוֹלִים, הַגְּדוֹרִים.
כְּמוֹ עַל מַגָּשׁ, עַל גְּבֵי זְהֵמָה חוֹלֶנֶת
הַגָּשׁוּ בִּידְיֵכֶם הַרְרֵי הַגְּבָרִים.
אִם קָם הוּא,

לְאֲרוּחַתּוֹ יִקְבַּל גְּלִגְלֵת.

הַנְּצָחִי, הַשְּׁלוֹ, הַקּוֹדֵם לַחַיִּים!
הַמְּוֵת יוֹצֵא לְסִפִּירַת הַמְּלֵאִי בְּמַכְלֵת
הַמְּסַפֶּקֶת מְזוֹן לַתּוֹלְעִים.
הַבֵּינוּ, אֲנָשִׁים, יִשְׁנֵה בּוֹשָׁה פִּיזִית,
בִּיעֲרוֹת סִבִּיר אֵין דֵּי קִבִּים,
אוֹ שְׁמֵא הַזְּמִינוּ מֵהָאִי פִּיגִי
מוֹרִים שְׁחֹרִים וְקוֹדְרֵי מְבַע
וְלִמְדוֹ בְּמִשְׁךְ שְׁנַיִם אֶת מְדָעִם,
מְדַע אֲכִילַת יְדֵי אָדָם.
לֹא, יְדִידִי!

גַּלְךָ בְּכָבוֹד לְמַלְחָמָה הַעֲנֵקֶת,
שְׁשׁוֹלְפֵת גּוֹפּוֹת מְרַעֲמֵתָה הָאִימְתָּנִית,
נִקְרָא בְּאִמְץ, כְּמוֹ פֶּעַם, בְּאֶפְלָה הַחוֹנֵקֶת:
"מְמוֹתָה חֲצוּפָה, צְפִי לַחֲנִית!"
אוֹכֵל גְּבָרִים à la Stroganoff,
לֹא עֲלִיתֶם עַל יְבִשְׁתִּי!
הִיָּה חֲדָשְׁנִי וְחָרַג מֵהַנּוֹף,
מִצְעֵד לְוֵית הָעוֹלָם הַוּשְׁטִי,
צְעֵד וְשִׁמְרֵ אֶת הַסּוֹד שֶׁשְׁמַעְתָּ
בְּתוֹךְ אֲזַנִּים שְׁחֹרוֹת מְכִסּוֹת מְאֻבָּק.
אֲנִי מֵאִמִּין שְׁיִוֵם אַחַד "לְמִטָּה!"
אֵיזָה אֲלֵלָה אוֹ בּוֹדָהּ יִצְעַק.

מחלקת הגרמנים – ורה בריטן¹⁴

מאנגלית: סיון בסקין

כְּשֶׁתַּחֲלַפְנָה שְׁנוֹת הַרְצַח וַיְדַהּוּ זְכוּרֹנוֹתֵי
מִכָּל הַמַּחֲלָקוֹת בְּהֵן טַפְלֵתִי בַּפְּצוּעִים,
לְעוֹלָם אֲרֹאֶה, כְּצֵל הַמַּלְחָמָה אֶל מוֹל עֵינַי,
אֶת הַחֹדֶר בְּצַרְפֶּת עִם גְּרַמָּנִים שְׁבוּיִים.

וְאֲרֹאֶה עֵינַי בְּבִדְהוּ־וְחֻשְׁדָּהוּ, חֲנֹרֹן,
וְאֶשְׁמַע גְּנִיחוֹת וְכִכְד־נְשִׁימָה,
אֲזַכֵּר בְּכִי מִתְּשׁ, בְּצַעֲקוֹת קוֹרְעוֹת־גְּרוֹן,
בְּרִיחוֹת הַדָּם, הַמָּוֶת וְהַזְהָמָה.

וְאֲרֹאֶה תִּיקֵי מִסַּע מִתַּחַת לְשְׁמִיכוֹת עַל הַרְצָפָה,
וְהַעֲמָסָה עַל אֲלֻנְקוֹת בִּידֵי אַחִים,
בֵּין רְלָתוֹת חֹדֶר נְתוּחַ – זֶהָר בְּקַבּוּקֵי־תְרוּפָה,
סְכִינִים מְנַצְנְצוֹת מְעַל מְנַתְּחִים.

וְאֲרֹאֶה אַחוֹת עוֹמְדָת, שְׂכֵלָה חֲנ־נְעוּרִים,
חִיוֹכָה נְבוֹן, רַב־חֶסֶד וְנִכְמָר,
וְסַפּוֹר שְׁלוֹשׁ שְׁנוֹתֶיהָ בְּמַלְחַמַת הַגְּבָרִים
עַל פְּנֵיהָ הַדְּקִים, יוֹדְעֵי עֵמֶל שְׁלֵא נִגְמַר.

וְאֶחָשֵׁב כִּיצַד הַשְׁקָעָתִי לְצַדָּה אֶת כָּל כְּלִי,
הַעֲרָצְתִי אֶת עֲזָה, אֶת כְּשָׁרוֹנָה,

---

¹⁴ ורה בריטן (1893–1970), (Brittain), משוררת וסופרת בריטית, פעילה פמיניסטית ופציפיסטית. במהלך המלחמה עבדה כאחות בבית חולים צבאי. איבדה במלחמה את ארוסה, את אחיה ושניים מידידיה הקרובים. פרסמה שירה, סיפורת שרובה אוטוביוגרפית, ופובליציסטיקה בנושאים פוליטיים. במהלך מלחמת העולם השנייה מחתה נגד הפצצה מסיבית של ערי גרמניה, מה שלא מנע מהנאצים לכלול את שמה ברשימה השחורה של הבריטים שיש להוציא להורג לאחר כיבוש בריטניה.

וכיצד אויב גוסס מִצָּא חֲמֵלָה וְרַךְ גְּדוּלִים
תַּחַת בּוֹז נִמְרֵץ שֶׁל כּוֹח־רְצוּנָה.

וְלִמְדָתִי שֶׁהַחֶסֶד לֹא מִבְּחִין אויב מֵאֵח
כְּשׁוֹחֲלֵת שְׁעַת הַחֹשֶׁךְ הַנִּתְעַב,
הוֹרְגִיהֶם שֶׁל יְקִירֵינוּ, כְּשִׁאוֹרֵם הָעוֹז דָּעָה,
כָּאֵן מִצָּאוּ חֲמֵלָה וְסַעַד, כְּשִׁמוֹתֶם קָרֵב.

כֵּן, אֲמַחֵק מֵרְאוֹת רַבִּים, כְּשִׁעַת הַמּוֹת הַגְּדוּלָה
וְקוֹלוֹת הַמִּלְחָמָה יִשְׁכְּחוּ מִלֵּב,
אֲךְ אֶזְכֹּר לְנִצְחַ דְּמוֹת שֶׁל אֶהְבֶּה בְּעַמְלָה
בְּמַחֲלָקַת הַפְּצוּעִים שֶׁל הָאוֹיֵב.

אולי (לרא"ל) – ורה בריטן
מאנגלית: סיון בסקוין

אולי תִּזְרַח הַשֶּׁמֶשׁ יוֹם אֶחָד,
וְהַשָּׁמַיִם שׁוֹב יִהְיוּ כְּחֵלִים,
וְלֹא אֶחֱיָה לְרִיק, אֲפִי כִי לְעַד
אֵינָהּ בֵּין הַחַיִּים.

אולי כְּרִי הַדָּשָׂא הֶרְכִּים
עוֹד יַעֲלֶצוּ בְּזֹהַר אֲוִרֵרִי,
וְיִמְתְּקוּ פֶּרְחֵי אֵיר, אֲפִי כִי
נִפְלְתָה, יְקִירִי.

אולי הַיַּעַר הַקִּיצִי יֵאִיר,
וְהוֹרְדִים יִהְיוּ שׁוֹב אֲרָגְמָן,
וְשִׁדוֹת הַסֵּתוֹ יִהְיוּ קָטִיף עֶשֶׂיר,
אֲפִי כִי אֶתָּה לֹא כָּאֵן.

אוּלַי לֹא אֶתְכַנֵּן, פְּצוּעָה לְעַד,
כְּשֶׁעוֹד שָׁנָה גּוֹסֶסֶת בְּדַמָּה,
וְאַאֲזִין לְשִׁיר חַג הַמּוֹלָד,
עַל אֶף שֶׁלֹּא תִשְׁמַע.

הַזְמַן מְשִׁיב אֵלֵינוּ כֹּל שְׂמֵחָה,
אֵךְ אִם כֹּל הַשְּׂמֵחוֹת – שׁוֹב לֹא יָבִיא
אֵלַי, כִּי הַתְּנַפֵּץ מֵאַבְדָּנָה
לִפְנֵי שָׁנִים לְבִי.

קִינַת הַמְּשׁוֹחָרְרִים – וְרַה בְּרִיטָן
מֵאַנְגְּלִית: סִיוֵן בִּסְקִין

”אַרְבַּע שָׁנִים,” הֵם מְרַגְּעִים. ”נֹו טוֹב,
זֶה כְּלוּם. אַתֶּם כֹּה צַעֲרִים. וְעִבּוֹרְכֶם
הֵיטָה זֹו חַוִּיָּה מְשֻׁמְעוֹתִית!”
הֵם שׁוֹכְחִים
אֵיךְ אַחֲרַיִם נֹוֹתְרוּ וְהִתְקַדְּמוּ –
בְּהַעֲדָרְנוּ, הִתְקַדְּמוּ יוֹתֵר.
חֲזַרְנוּ וְגַלְיָנוּ
שֶׁהֵם זָכוּ לְתִהְלָה, וְשִׁמּוֹתֵיהֶם
נִשְׂאוּ בְּפִי בְּרִיּוֹת, וְאֵלוֹ הַשְּׂמוֹת
שֶׁלְּנוּ נִשְׁכַּחוּ מִלֵּב;
אִישׁ לֹא דָבַר עַל מַעֲשֵׂי גְבוּרָה; עֲלֵינוּ
לְשׁוֹב אֶל נִקְדַּת הַהִתְחַלָּה.
”אַרְבַּע שָׁנִים זִרְקַתֶם לְמִדּוּרָה –
הֵיטָכְנוּ?” הֵם צוֹעֲקִים. ”נֹו טוֹב,
זֹו אֲשַׁמְתְּכֶם!”
כַּעַת הַתְּחַלְּנוּ לְהִסְכִּים עִמָּם.

שיר-מכתב X ללו – גיום אפולינר¹⁵

מצרפתית: דורי מנור

החֶרֶף עֲרִין לֹא תִם אֶךְ כֶּכֶר רֵאִיתִי לְבָלוֹב
עַל עֲנָפֵי הַתְּאֵנִים בְּמִטֵּעַ עוֹד מֵעַט הָאֲכִיב יָשׁוּב
וְעִמּוֹ הַשְּׁלוֹם אֲהוּבָה בְּמָקוֹם הַקְּרֻבוֹת הַמְּרִים
אֶצְלָנוּ הַכֵּל בְּשׁוֹרָה אֶךְ שְׁמַעִי אֶת קְרִיאַת הַגְּבָרִים
מֶלֶךְ יִפְנֵי אֵי-שֵׁם מִתְגַּדֵּד בְּעֵינָיו הַשְּׁמַאֲלִית
בְּזֶמְלֶךְ גּוֹלָה מֵאַרְצוֹ וְנוֹדֵד בְּעוֹלָם כְּפִלִּיט
לְבִי מְכַרְכֵּר סְבִיבֶךָ כְּמוֹ חֲבוּרַת חִילִים סְרָבִים צְעִירִים הַיּוֹצְאִים בְּמַחֹל קוֹלוֹ
סְבִיב בְּתוֹלָה שִׁישְׁנָה לָהּ בְּשִׁלּוֹה
חִיל הַחִי"ר הַבְּלוֹנְדִי צֵד בְּגֶשֶׁם כְּנֵי עֲרוֹה
בְּלָגִי שְׁעִצוֹר בְּהוֹלֵנֵד קוֹרָא עֵתוֹן שְׁאֲנִי מְזַכֵּר בֵּין דְּפִיו
מֵרֵאשׁ הַסֶּכֶר מְלֶכָה מְבִיטָה מְבַעֲתַת בְּקָרֵב
נִהַג הָאֲמְבוֹלְנֵס עוֹצֵם אֶת עֵינָיו לֹא לְרֵאוֹת אֶת הַפְּצַע הַמְּצַמִּית
הַזְּקִיף רוֹאֵה אֶיךָ מִגְּדֵל כְּנִסְיָה נוֹפֵל כְּמוֹ אֲגֶס שֶׁהַעֵץ הַשְּׁמִיט
רֵב הַחוֹבֵל הָאֲנָגְלִי מְצִיַת מִקְטֶרֶת אוֹפִיּוֹם אַחֲרוֹנָה בְּעוֹד סְפִינְתוֹ טוֹבְעַת
כְּלָם מְשׁוּעִים לְאֲכִיב שֶׁל שְׁלוֹם שְׁמַעִי אֶיךָ קְרִיאַת הַגְּבָרִים מְשׁוּעַת
שׁוּעַתִי הִיא אֲלִיךָ לוֹ אֲהוּבָה אֶת שְׁלוֹמִי וְאֶת אֲבִיבִי
וְאֶת הָאֲשֶׁר שָׂרַק אֲלָיו מִתְאוֹה לְכִבִּי

---

¹⁵ גיום אפולינר (Apollinaire, 1880-1918), מהמרכזיים במשוררי צרפת במאה העשרים. מרקע מעורב איטלקי-צרפתי-פולני. היה קרוב לאמני האוונגרד הפריזאי, חברו הקרוב של פיקסו ושל רבים מהאמנים הקוביסטים. בספטמבר 1914, זמן קצר לפני גיוסו, התוודע המשורר בן השלושים וארבע בעיר ניס לבחורה יפהפייה, בת למשפחת אצולה ותיקה וידועה: לואיז דה-קוליניני-שאטיון, המכונה "לו". אפולינר חיזר אחריה במרץ. האריסטוקרטית הצעירה נעתרה לו תחילה, אולם עד מהרה נסוגה, ושוב נעתרה, ובמשך חודשים ארוכים הוסיפה ללהטט במשורר האוונגרד בעל המראה הדובי. בדצמבר 1914 גויס אפולינר, שובץ בגדוד הארטילריה מס' 38, והוצב בבסיס בעיר ניס שבחבל פרובנס. במרוצת החודשים התנהל עיקר הקשר בין אפולינר לאהובתו באמצעות חליפת מכתבים סוערת, שבה הרבה המשורר לשלב שירי אהבה. הקשר בין השניים דעך סופית בינואר 1916. פחות משלוש שנים אחר כך מת המשורר במגפת השפעת הספרדית, לאחר שפציעת ראש חמורה בשלהי המלחמה החלישה אותו מאוד.

בְּשֵׁם אֲשֶׁרֵנוּ אָנִי מֵתְכוּנָן לְמוֹתֵי הַקְּרוֹב
 בְּשֵׁם אֲשֶׁרֵנוּ אָנִי מְקַוֶּה עוֹד לְחַיִּית בְּטוֹב
 בְּשֵׁם אֲשֶׁרֵנוּ צְבָאוֹת נִלְחָמִים בַּחֲמָה שְׁפוּכָה
 בְּשֵׁמוֹ מְכוּנִים מְרָאָה אֶל פְּלַגַּת לוחֲמִים טְבוּחָה
 בְּשֵׁמוֹ נִגְזָזִים פְּגָזִים בְּשִׁחְקִים כְּכֹכְבֵי שָׁבִיט
 בְּשֵׁמוֹ שְׂבוּיִים צוֹעְדִים בְּטוֹרִים אַחוּזֵי עֲוִית
 בְּשֵׁמוֹ לְבָבֵי הוֹלֵם בְּרֹאוֹתוֹ אֶהוּבָה אוֹתָךְ
 הוּא לֹא אֶהְבֵּת־חַיִּי לְהִטּוֹט שְׁלִי וְתוֹתַח

אם גם אני אפול... (שיר-מכתב XII ללוו) — גיום אפולניר

מצרפתית: דורי מנור

אִם גַּם אֲנִי אֶפֶל חֲלַל בְּמִלְחָמָה
 הוּא לֹא אֶת תַּתְאֲבָלִי בְּמִשְׁךְ יְמָמָה
 וְאִזְ הַזְכָּרוֹן יִבְלִיחַ וַיִּדְעֶךָ
 כִּהֲתַפּוּגַג פְּגָז בְּשָׁמִי הַמִּלְחָמָה
 פְּגָז יָפֵה שְׁכֵמוֹ מִיְמוּזָה הוּא נִפְתַּח

וְזִכְרוֹנִי שִׁיתְנַפֵּץ אֶל הַחֲלָל
 אֶת הָעוֹלָם כְּלוּ בְדַמוֹמוֹ יְצִיף
 יָמִים וְעַמְקִים וְהַרְרִים וְכִלָּל
 הַכּוֹכְבִים הַמְפֹּלְאִים שֶׁבְּחֲלָל
 יִבְשִׁילוּ כְּפִרוֹת הַפֶּז עַל הָעֵצִים

זְכָרִי שִׁישְׁכַח יַחִיָּה בְּכֹל דְּבָר
 הוּא יֵאָדִים אֶת קְצוֹת חֲזוֹךְ הַנְּהַדָּר
 אֶת פִּיךָ אֶת שְׁעָרֶיךָ הַמִּשְׁתַּפֵּךְ בְּדָם
 וְאֶת לֹא תִזְדַּקְנֵי אַף פֵּעַם כֹּל דְּבָר
 יִצְעִיר לְמַעַנְךָ שְׁטוּף־חֶשֶׁק לְעוֹלָם
 דְּמִי שִׁנְתָּזוּ לְעַד עַל הַתְּבֵל

יָשִׁיב צְבָעִים חַמִּים לַפְּרַח הַנּוֹכַח
יוֹסִיף זְרִיזוֹת לַמַּיִם בְּהֵק לַחֲמָה
תְּשׁוּקָה שְׂאִין מְשַׁלֶּה תִּשְׁרַר אֲזוּ בַתְּבַל
גּוֹפֵף מוֹל מְאֵהב חֲזֵק יוֹתֵר יְכַמֶּה

אִם אֶהְרַג שָׁם לוֹ וְאֶף אִם אֶבְלַע
כָּלִיל בְּשֹׁכְחָה זְכָרִי אוֹתִי בְּעַת
הַחֶשֶׁק הַיּוֹקֵד בְּשַׁעַת חֲמָדָה גְּדוּלָה
וַיַּעֲזוּרְקִי יִקְלַח לָךְ אֲשֶׁר מִתְּלַהֵט
וַיְהִי אֲשֶׁרְךָ לְפָלֵא כִּי יִפְיֶךָ נִפְלֵא

הוּא לוֹ תְּשׁוּקַת חַיֵּי הוּא תְּאַנָּה גְּדוּלָה

30 בינואר 1915, נים